

MOJ JEZIK

Jože Skaza

PRAVOPIŠ

Priročnik z vajami

Prenovljena izdaja

ZALOŽNIŠTVO JUTRO

MOJ JEZIK
Jože Skaza
PRAVOPIS, Priročnik z vajami
Prenovljena izdaja

Recenzenti in strokovni sodelavci:
dr. Monika Kalin Golob, Majda Kohne, Marta Pavlin

Jezikovni pregled:
mag. Milan Koželj

Oblikovanje in prelom:
ONZ Jutro

Izdalo in založilo:
Založništvo JUTRO, Jutro d.o.o., Ljubljana

Vse pravice pridržane.

Fotokopiranje in vse druge vrste reproduciranja
po delih ali v celoti **ni dovoljeno** brez pisnega
dovoljenja založbe.

2011 2012 2013 2014
2 3 4 5 6 7 8 9 10

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana
811.163.6'35(076)

SKAZA, Jože
Pravopis. Priročnik z vajami / besedilo Jože Skaza. -
Prenovljena izdaja. - Ljubljana : Jutro, 2011. - (Moj jezik)

ISBN 961-6433-12-1
119680256

Naročila:

JUTRO d. o. o., Črnuška c. 3, p. p. 4986, 1001 Ljubljana
Tel. (01) 561-72-30, 041 698-788 • faks (01) 561-72-35
E-pošta: JUTRO@SIOL.NET
Knjigarna na internetu: WWW.JUTRO.SI

Kazalo

PRAVOPIISNA PRAVILA

POJMI	13
1 PRAVOPIS.....	13
2 PRAVOPISJE.....	13
3 ČRKE	13
PISAVE	14
1 ČRKOPIS	14
2 SPLOŠNO O PISAVAH	14
2.1 IDEOGRAFIJA	14
2.2 PISAVA S ČRKAMI	14
3 ZGODOVINA ČRKOPISJA	14
4 MALE IN VELIKE ČRKE.....	15
5 MALA IN VELIKA ZAČETNICA	15
OBČNA IN LASTNA IMENA	16
1 OBČNA IMENA	16
1.1 DELITEV OBČNIH IMEN	16
2 LASTNA IMENA	16
2.1 DELITEV LASTNIH IMEN.....	16
2.2 ENOBESEDNA IN VEČBESEDNA IMENA.....	16
3 OSEBNA IMENA	17
3.1 OSEBNA OBČNA IMENA PIŠEMO Z MALO ZAČETNICO	17
3.2 RAZLIKA MED OBČNIM IN OSEBNIM LASTNIM IMENOM	17
3.3 OSEBNA LASTNA IMENA	18
3.3.1 Delitev osebnih lastnih imen.....	18
3.3.1.1 Rojstna ali krstna imena	18
3.3.1.2 Družinska imena ali priimki.....	20
3.1.2.3 Svojilnost, izražena z imenom in s priimkom.....	23
3.3.1.3 Vzdevki ali skrivna imena	23
3.3.1.4 Imena prebivalcev: iz naselbinskih in nenaselbinskih imen.....	24
3.3.1.5 Imena bogov, vil, rojenic	26
3.3.1.6 Poosebitve	26
3.3.1.7 Imena živali	26
4 ZEMLJEPIISNA IMENA.....	26
4.1 ZEMLJEPIISNA LASTNA IMENA	26
4.1.1 NENASELBINSKA IMENA.....	27
4.1.2 NASELBINSKA IMENA.....	28
4.1.2.1 Večbesedna naselbinska imena s predlogom na prvem mestu	28
4.1.2.2 Dvojna naselbinska imena.....	28
4.1.2.3 Načini pisanja tujih naselbinskih imen.....	29
4.2 OBLIKOSLOVNE LASTNOSTI TUJIH ZEMLJEPIISNIH IMEN	29

4.2.1	SPOL V TUJIH ZEMLJEPISNIH IMENIH.....	29
4.2.2	SKLANJANJE TUJIH ZEMLJEPISNIH IMEN	29
5	STVARNA IMENA.....	30
5.1	OBČNA STVARNA IMENA.....	30
5.1.1	SPOSOJENKE	31
5.2	STVARNA LASTNA IMENA.....	31
5.2.1	Umetniška dela in stvaritve	31
5.2.2	Podjetja, organizacije, skladi, društva.....	32
5.2.3	Imena delovnih skupnosti.....	32
5.2.4	Imena upravnih enot.....	32
5.2.5	Meddržavne zveze in sporazumi	32
5.2.6	Vozila in plovila	32
5.2.7	Imenovalni prilastki k izdelkom	33
5.2.8	Latinska poimenovanja rastlin in živali	33
5.3	PREVAJANJE STVARNIH IMEN.....	34
5.4	POMENSKE RAZLIKE MED STVARNIM OBČNIM IN LASTNIM IMENOM.....	34
	LOČILA.....	35
1	SKLADENJSKA IN NESKLADENJSKA RABA LOČIL	35
1.1	SKLADENJSKA RABA.....	35
1.2	NESKLADENJSKA RABA	35
2	STIČNOST IN NESTIČNOST LOČIL.....	35
2.1	STIČNA LOČILA.....	35
2.2	NESTIČNA LOČILA.....	35
2.3	LEVOSTIČNA LOČILA.....	36
2.4	DESNOSTIČNA LOČILA.....	36
3	KONČNA IN NEKONČNA LOČILA.....	36
3.1	KONČNA LOČILA.....	36
3.2	NEKONČNA LOČILA.....	36
	PIKA.....	37
1	SKLADENJSKA RABA.....	37
2	NESKLADENJSKA RABA.....	37
3	PIKE NE PIŠEMO za:	38
	TRI PIKE – KONČNO IN NEKONČNO LOČILO.....	39
1	ENODELNE TRI PIKE	39
1.1	SKLADENJSKA RABA.....	39
1.2	NESKLADENJSKA RABA	39
2	DVODELNE TRI PIKE	40
1.1	SKLADENJSKA RABA	40
	VPRAŠAJ.....	41
1	SKLADENJSKA RABA.....	41
2	NESKLADENJSKA RABA.....	41
	KLICAJ.....	42
1	SKLADENJSKA RABA.....	42
2	NESKLADENJSKA RABA.....	42
	VEJICA.....	43

1	SKLADENJSKA RABA	43
1.1	VEJICA V ENOSTAVČNI POVEDI	43
1.2	VEJICA V VEČSTAVČNI POVEDI.....	44
1.2.1	Podredje.....	44
1.2.1.1	Vrste odvisnikov.....	44
1.2.1.2	V glavni stavek vrinjen odvisnik.....	45
1.2.1.3	Več odvisnikov v povedi.....	45
1.2.1.4	Podredje s pristavkom.....	46
1.2.1.5	Podredje s polstavčnim prilastkom.....	46
1.2.1.6	Podredje s pastavkom.....	47
1.2.2	Priredje.....	47
1.2.2.1	Vrste priredij.....	47
1.2.3	Polstavek.....	50
1.2.4	Izpostavek.....	51
1.2.5	Dostavek.....	51
1.2.6	Pastavek.....	51
1.3	VEJICA V PREMEM GOVORU.....	52
1.3.1	Dobesedni navedek pred spremnim stavkom.....	52
1.3.2	Spremini stavek v dobesednem navedku.....	52
2	NESKLADENJSKA RABA VEJICE	52
2.1	NAVAJANJE LITERATURE.....	52
2.2	KOT ZNAMENJE MED CELIM ŠTEVILOM IN DECIMALKAMI	52
2.3	DENAR.....	53
2.4	DATUM.....	53
2.5	POZDRAVI IN PODPISI.....	53
	PODPIČJE	54
1	SKLADENJSKA RABA	54
1.1	MED SAMOSTOJNIMI STAVKI V VSEBINSKO ZAOKROŽENI POVEDI	54
1.2	MED SESTAVNIMI DELI ZAPLETENO ZLOŽENIH PRIREDIJ	54
1.3	DALJŠE NAŠTEVANE ENOTE	54
1.4	MED SORODNIMI SKUPINAMI NAŠTEVANJA.....	54
	DVOPIČJE	55
1	SKLADENJSKA RABA	55
1.1	DODATNO POJASNILO, DOPOLNILO, ČLENITEV	55
1.2	NAŠTEVANJE.....	55
1.3	PREMI GOVOR.....	55
1.4	SKRAJŠANA NAPOVED.....	55
1.5	OBRAZCI.....	55
1.6	AVTOR IN DRUGI PODATKI.....	55
2	NESKLADENJSKA RABA DVOPIČJA	56
2.1	IZRAŽA PROTI.....	56
2.2	ZNAK ZA DELJENJE	56
2.3	NASPROTJE.....	56
2.4	NAVAJANJE LITERATURE IN CITIRANJE.....	56
	POMIŠLJAJ	57
1	ENODELNI POMIŠLJAJ	57
1.1	SKLADENJSKA RABA.....	57

1.1.1	Ločuje besede, besedne zveze, stavke, povedi	57
1.1.2	Pristavek.....	57
1.1.3	Sprememba skladijskega naklona.....	57
1.1.4	Zamolka.....	58
1.1.5	Namesto narekovajev	58
2	DVODELNI POMIŠLJAJ	58
2.1	SKLADENJSKA RABA.....	58
2.1.1	Vrinjeni stavek.....	58
2.1.2	Več vrinjenih stavkov.....	58
2.1.3	Vrinjeni stavek med dvema neodvisnima stavkoma.....	58
2.1.4	Raznovrstni deli besedila	59
2.1.5	Pristavek znotraj povedi.....	59
2.2	NESKLADENJSKA RABA	59
2.2.1	Namesto predlogov OD DO:	59
2.2.2	Alinejni pomišljaj	59
2.2.3	Proti	59
2.2.4	Minus.....	59
2.2.4	Temperature.....	59
	VEZAJ	60
1	SKLADENJSKA IN OBLIKOSLOVNA RABA	60
1.1	MED BESEDAMI, KI BI JIH VEZALI Z IN	60
1.2	PRIREDNO ZLOŽENE ŠTEVILKE.....	60
1.3	ŠTEVILKA IN BESEDA V ZLOŽENKAH.....	60
1.4	ČRKA IN BESEDA V ZLOŽENKAH.....	60
1.5	MED OSNOVO IN KONČAJEM.....	60
1.6	MED KRATICO IN KONČNICO	60
1.7	NAVEZNI ČLENEK LE-.....	60
1.8	PISNO OSAMOSVOJEN DEL ZLOŽENKE, Z ENAKO PODSTAVO	61
1.9	DVOJNO IME – OBA DELA PREGIBAMO.....	61
1.10	OSEBNO IN PREVZETO IME.....	61
2	NESKLADENJSKA IN NEOBLIKOSLOVNA RABA	61
2.1	LOČEVANJE ZLOGOV.....	61
2.2	PREDPONA, MEDPONA, PRIPONA.....	61
2.3	DENAR.....	61
	DELJAJ	62
	POŠEVNICA	63
1	V POMENU ALI	63
2	DEL ENEGA IN DRUGEGA.....	63
3	ULOMLJENO OZ. SKOZI	63
4	DEL BESEDE	63
5	VERZ	63
	DVOJNA POŠEVNICA.....	63
	OKLEPAJ	64
1	RABA OKLEPAJEV.....	64
2	SKLADENJSKA RABA.....	64
2.1	PONAZORITVE IN DOPOLNITVE POVEDANEGA	64

2.2	VRINJENI STAVEK	64
2.3	DODATKI, OPOZORILA	64
2.4	VIRI	65
3	NESKLADENJSKA RABA	65
3.1	POSEGI V TUJE BESEDILO	65
3.2	MATEMATIKA	65
ZAKLEPAJ		66
OPUŠČAJ		66
1	IZPUŠČENA ČRKA	66
2	IZPUŠČENI DEL ŠTEVILKE	66
NAREKOVAJ		67
1	SKLADENJSKA RABA	67
1.1	PREMI GOVOR	67
1.2	CITAT	67
1.3	CITAT V CITATU	67
1.4	POMEN BESEDE	68
1.5	NASLOV	68
2	NESKLADENJSKA RABA	68
2.1	NAVAJANJE POMENA BESEDE	68
PONAVLJAJ		68
1	PONOVITEV PRVINE IZ ZGORNJE VRSTICE	68
DELJENJE BESED		69
1	DELJENJE PO ZLOGIH	69
2	SOGLASNIK MED DVEMA SAMOGLASNIKOMA	69
3	IZGOVORLJIVI SOGLASNIŠKI SKLOP MED DVEMA SAMOGLASNIKOMA	69
4	NEIZGOVORLJIVI SOGLASNIŠKI SKLOP	69
5	SKLOP IZ DVEH ENAKIH SOGLASNIKOV	69
6	SESTAVNI DELI BESED	70
7	ČRKOVNI SKLOP ZA EN GLAS	70
8	BESEDE Z VEZAJEM	70
9	ČRKOVNA KRATICA	70
10	ŠTEVILKA	70
11	ŠTEVILKA Z VEZAJEM	70
12	BESEDA IN POŠEVNICA	70
13	ŠTEVILKA S POŠEVNICO	71
14	BESEDNA ZVEZA S PREDLOŽNIM STIČNIM POMIŠLJAJEM	71
15	ŠTEVILKA S PREDLOŽNIM STIČNIM POMIŠLJAJEM	71
16	MERSKE ENOTE	71
17	INTERNET	71
PREMI GOVOR		72
PISANJE SKUPAJ OZ. NARAZEN		73
	VRIVANJE BESEDE	73
	SPREMINJANJE ZAPOREDNOSTI	73
	POMEN BESEDE/BESEDNE ZVEZE	73
1	SAMOSTALNIKI	73

1.1	ZLOŽENKA Z -O- ALI -E-	73
1.2	ZLOŽENKA Z GLAGOLSKO MEDPONO -I-:	73
1.3	ZLOŽENKA S ŠTEVNIKOM.....	73
1.4	ZLOŽENKE, KI IZRAŽAJO KOLIČINO.....	74
1.5	ZLOŽENKE Z IMENOVALNIŠKO MEDPONO.....	74
1.6	ZLOŽENKE Z VEZAJEM.....	74
1.7	ZAMENJAVA VRSTNEGA REDA.....	74
1.8	NESKLONLJIVI PRIDEVNIK + SAMOSTALNIK.....	74
1.9	ZLOŽENKA Z LASTNIM IMENOM.....	74
1.10	CITATNE ZVEZE.....	74
1.11	PRIREDNE ZLOŽENKE.....	74
1.12	SESTAVLJENKE.....	75
1.13	SKLOPI.....	75
2	PRIDEVNIKI.....	75
2.1	ZLOŽENKA Z -O- ALI -E-	75
2.2	ZLOŽENKE Z MEDPONO PO PRAVILIH VEZAVE	75
2.3	ZLOŽENKE S ŠTEVNIKOM.....	75
2.4	PRIDEVNIKI NA -SKI ALI -ŠKI.....	75
2.5	BARVE (PRISLOV IN BARVA).....	75
2.6	ZAZNAVNI ODTENKI.....	76
2.7	ZVEZE S PRISLOVOM IN PRIDEVNIKOM.....	76
2.8	ZLOŽENKE S ŠTEVILKAMI IN ČRKAMI.....	76
2.9	SESTAVLJENKE.....	76
2.10	KRAJŠANJE SESTAVLJENK.....	76
3	ZAIMKI.....	76
3.1	ZLOŽENKA Z -O-	76
3.2	ZLOŽENKE Z MARS-	76
3.3	SESTAVLJENKE.....	77
3.4	SKLOPI Z LE, -LE	77
3.5	SKLOPE S KOLI (-KOLI)	77
3.6	FRAZEOLOŠKI ZAIMKI.....	77
3.7	ENOZLOŽNI PREDLOG + ZAIMEK.....	77
4	GLAGOLI	77
4.1	ZLOŽENKA Z -O- ALI -E-	77
4.2	SESTAVLJENKA.....	78
4.3	KRAJŠANJE SESTAVLJENK.....	78
5	PRISLOVI.....	78
5.1	MALO, REDKO.....	78
5.2	SKLOPI.....	78
5.3	PRISLOVNE ZVEZE S PREDLOGOM ALI Z VEZNIKOM.....	78
5.4	ZVEZE DVEH SAMOSTOJNIH PRISLOVOV ALI ČLENKA IN PRISLOVA	78
5.5	PRISLOVI IZ PRVOTNEGA PREDLOGA + SAMOSTALNIŠKE ALI PRIDEVNIŠKE BESEDE.....	78
5.6	VRIVANJE BESEDE V ZVEZO.....	79
5.7	IZPELJANKE.....	79
5.8	PREDLOŽNE ZVEZE.....	79
6	VEZNIKI.....	79
6.1	SKLOPI.....	79
6.2	VEČBESEDNI VEZNIKI.....	79

7	PREDLOGI	80
7.1	NAVADNI PREDLOGI.....	80
7.2	BESEDNOZVEZNI PREDLOGI	80
7.3	ENOZLOŽNI PREDLOGI S TOŽILNIŠKO VEZAVO	80
8	ČLENKI	80
8.1	ČLENEK + GLAGOL (NEDOLOČNIK, NAMENILNIK)	80
8.2	NI + GLAGOLI BITI, IMETI IN HOTETI	80
8.3	PREDPONSKI NE-	80
9	MEDMETI	80
9.1	ENOBESEDNI	80
9.2	ZAPIS PONAVLJAJOČIH SE MEDMETOV NAREKUJE IZGOVOR	81
9.3	Z VEZAJEM	81
9.4	FIGURATIVNI MEDMETI	81
9.5	PODVOJENI MEDMETI	81
9.6	STOPNJEVANI MEDMETI	81
9.7	POZDRAVI	81
	KRAJŠAVE	82
1.	IZ VEČBESEDNE ZVEZE.....	82
2.	IZ ZLOŽENKE	82
3.	SPLOŠNO ZNANE OKRAJŠAVE	82
	Oznake za merske enote	82
	Kratice	80
	Simboli	81
	Kemijski obrazci (formule).....	83
	Oznake prevoznih sredstev	83
	DODATEK	84
	Predlog k/h	84
	Predlog s/z	84
	Preglas	82
	Prilikovanje.....	84
	Prilikovanje izvedeno v pisavi	84
	Dvojne črke	84
	Mehčanje	84
	Jotacija	83
	Predpona U.....	85
	Predpona V.....	85
	Polglasnik.....	85
	DOMAČE IN PREVZETE BESEDE	86
1	CITATNE BESEDE.....	86
2	POLCITATNE BESEDE.....	86
3	TUJKE	86
4	SPOSOJENKE (podomačene besede)	86

PRAVOPIISNE VAJE

LASTNA IN OBČNA IMENA	89
OSEBNA IMENA	95
ZEMLJEPISNA IMENA	100
NASELBINSKA IMENA.....	107
NASELBINSKA IN NENASELBINSKA IMENA.....	113
STVARNA LASTNA IMENA	117
VELIKA IN MALA ZAČETNICA	125
LOČILA.....	131
KONČNA LOČILA.....	131
Končna ločila v enostavnih povedih	131
Končna ločila v večstavčnih povedih.....	132
Končna ločila v enostavnih in v večstavčnih povedih.....	133
NEKONČNA LOČILA	138
Vejica	138
Vejica v enostavni povedi.....	139
Povedi s pristavkom	141
Polstavki.....	143
Vrinjeni stavki	143
Podredje	144
Priredje	145
Podredje in priredje.....	146
Vejica pred IN	149
Vejica pred veznikom ALI.....	151
Dvopičje.....	151
Podpičje.....	155
Pomišljaj.....	158
Vezaj	161
Poševnica.....	162
Oklepaj.....	163
Zaklepaj.....	164
Opuščaj.....	165
REŠITVE PRAVOPIISNIH VAJ.....	167

PRAVOPIŠNA PRAVILA

■ Pojmi

1 PRAVOPIS

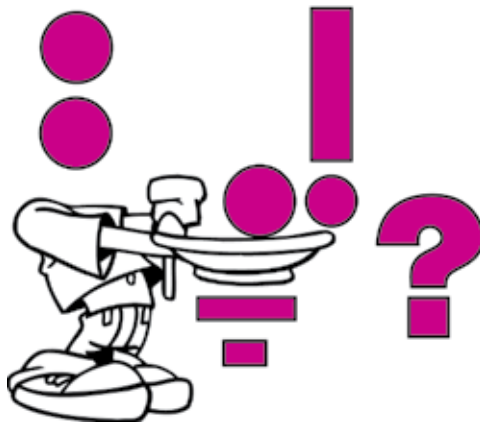
je pri nas *knjiga* dogovorjenih in uveljavljenih pravil, ki vsebuje tudi *slovar*.

2 PRAVOPISJE

je *jezikovna veda*, ki išče in ugotavlja najustreznejši način zapisovanja glasov, zlogov, besed, stavkov, povedi ...

3 ČRKE

so dogovorjeni *znaki* za označevanje glasov. V južnoslovanskih jezikih ima vsak glas svoj znak, svojo črko. To ne velja za slovenski knjižni jezik. V slovenščini je 29 glasov in 25 črk.



Pisave

1 ČRKOPIS

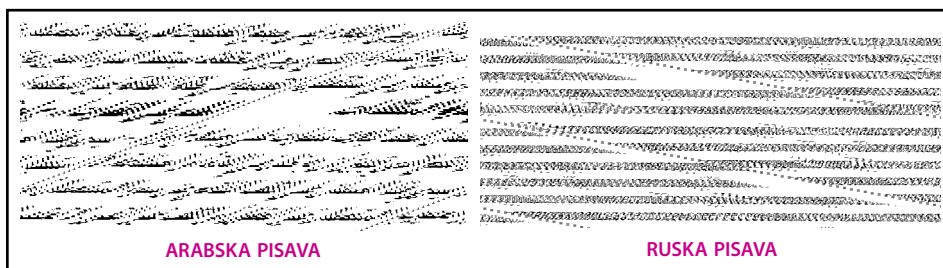
je množica dogovorjenih znakov, namenjenih zapisovanju glasov. Z znaki ohranjamo besedilo za poznejšo rabo. Črke so urejene po abecedi. Slovenski črkopis se imenuje slovenska *latinica* ali *slovenica* in ima 25 črk. Glasove zapisujemo z eno črko, izjema je le dž, ki je dvočrkovni.

2 SPLOŠNO O PISAVAH

2.1 IDEOGRAFIJA

— zapis s podobo, kjer je sporočilo izraženo neposredno s sliko.

2.2 PISAVA S ČRKAMI



3 ZGODOVINA ČRKOPISJA

Antična doba razvije *grški* in *latinski* *črkovni sestav*.

Iz malih črk grške pisave se razvije glagolica, pozneje pa iz velikih *cirilica*.

Zahodnoevropejci dobimo z Rimljani *latinico*. Oblike latinice:

- a) *lomljena pisava – gotica*;
- b) *Trubar* izbere kot ustrezno obliko za naš glasovni (fonski) sistem *latinico* (1555 zamenjava gotice);
- c) 1584 dobimo *bohoričico* – posebnost te pisave so znaki za *sičnike* in *šumnike*;
- č) pobuda v Kopitarjevi slovnici (1809), da naj ima vsak glas svoj znak, je rodila *dajnčico* (1824) in *metelčico* (1825). Oba poskusa glasovnih pisav se nista ohranila;
- d) za hrvaške potrebe nato priredi *Ljudevit Gaj* po češkem vzorcu pisavo, ki jo sprejmemo po ilirskem gibanju (1843–45) tudi Slovenci.

■ Občna in lastna imena

1 OBČNA IMENA

- so splošna poimenovanja vrste bitij (človek), živali (orel), stvari (nalivnik), snovi (moka) in pojmov (sreča);
(O njih imamo splošno predstavo, zato bi jih npr. lahko narisali.)
- pišemo jih z malo začetnico.

1.1 DELITEV OBČNIH IMEN

- **osebna občna imena:** *delavec, hudič, meščan, mulat ...*
- **zemljepisna občna imena:** *dolina, reka, gora, puščava; dežela, država, celina ...*
- **stvarna občna imena:** *bombon, časopis, knjiga; podjetje, klub ...*

2 LASTNA IMENA

- so **natančnejša poimenovanja** bitij in živali, zemljepisnih in stvarnih danosti (splošno poimenovanje dobi še dopolnilno lastno ime): *Janez, Slovenec, Slovenija ...*;
- pišemo jih z veliko začetnico.

2.1 TRI SKUPINE LASTNIH IMEN

- **osebna lastna imena:** *Micka, Rudi, Krpan ...*
- **zemljepisna lastna imena:** *Kočevje, Soča, Triglav ...*
- **stvarna lastna imena:** *Pod svobodnim soncem (knjiga), Kekec (pašteta), Elan (podjetje) ...*

2.2 ENOBESEDNA IN VEČBESEDNA IMENA

Enobesedna imena: *Zdravko, Ljubljana, Alpina ...*

Večbesedna lastna imena: *Sokolje oko, Nova Gorica, Slovenja vas, Sava Bohinjka, Sreča na vrvici, Martin Krpan, Nova Ljubljanska banka ...*

Zgledi:

*Učenka Osnovne šole Franca Rozmana - Staneta je **r**ozmanka.
Rudi bere Dnevnik, torej je **d**nevnikovec.
Julči je **k**ristjanka, Primož je **l**uteranec, Nebojša pa **p**ravoslavac ...*

3.3.1.5 Imena bogov, vil, rojenic ...

Bog, Zevs, Živa

Bog pišemo z malo, če besedo rabimo kot vrsto božanstva in ne kot ime.

Zgled:

*Stara mama veruje v **b**oga. Živeti **b**ogu za hrbtom.
Pravični, večni, vsemogočni **B**og, prosi za nas ...*

3.3.1.6 Poosebitve

Najpogosteje v književnem ustvarjanju občno ime poimenujemo kot lastno:

Sreča, Ljubezen ...

... moja Ljubezen, kje si ti ...

3.3.1.7 Imena živali

Ločimo **enobesedna** in **večbesedna** imena.

Enobesedna: *Floki, Liska, Puhi ...*

Večbesedna imena: *Bela tačka, Črni smrček; Hudobna Reza ...*

4 ZEMLJEPIŠNA IMENA

Delimo jih na zemljepisna občna imena (*gora, reka, jezero, pokrajina, kotlina ...*) in na zemljepisna lastna imena (*Ljubljana, Jadransko morje, Celjska kotlina ...*)

4.1 ZEMLJEPIŠNA LASTNA IMENA

Zemljepisna imena delimo na **naselbinska** in **nenaselbinska** imena.

4.1.1 NENASELBINSKA IMENA

Nenaselbinska imena so imena **gora, vod, kotlin, jam, polj; pokrajin, držav, celin; planetov, ozvezdij ...**

- Slovanska imena, ki jih čutimo **kot pridevnike**, daljšamo z **-ega**:
*Gorki, Gork**ega**, nad Gorkim; Jastrebarsko, Jastrebarsk**ega**, nad Jastrebarskim.*
- Če se **y** izgovori kot **i**, se za y piše **j** (osnova se podaljšuje z -j-):
*Sydney [sidni], Sydney**ja**, nad Sydney**jem**; Bellary, Bellary**ja**; nad Bellary**jem**.*
- Za imeni, katerih osnova se konča na govornjeni **-j, -c, -č, -š, -ž, -dž**, pišemo **-em** in ne **-om**:
*Doboj, Doboja, nad Dobo**jem**; Linz [linc], Linza, nad Linz**em**; Gospič [góspič], Gospiča, nad Gospič**em**; Poreč, Poreča, nad Poreč**em**; Greenwich [grinvič], Greenwicha, nad Greenwich**em**; Tikveš, Tikveša, nad Tikveš**em**; Garmisch [garmiš], Garmischa, nad Garmisch**em**; Limoges [limóž], Limogesa [limóža], nad Limoges**em** [limóžem].*

5 STVARNA IMENA

Stvarna lastna imena so imena stvaritev, uporabnih izdelkov (imena slik, knjig, revij, izdelkov ...). Ločimo **enobesedna** in **večbesedna** stvarna lastna imena.

Enobesedna pišemo zmeraj **z veliko**;

večbesedna pa: **začetek** pišemo vedno **z veliko**; **neprvo ime** pa **le, če je lastno ime**.

Tuja stvarna lastna imena v glavnem prevajamo, razen imen glasil (*Elle*) in tovarn (*Fiat*).

5.1 OBČNA STVARNA IMENA

Sem sodijo:

- **vrstna poimenovanja društev** (*ribiško društvo*), **klubov** (*nogometni klub*), **strank** (*demokratska stranka*), **vojaških enot** (*četa, bataljon*), **zavodov** (*osnovna šola*), **podjetij** (*opekarna*); **organov** (*delegacija, komisija, odbor ... – delegacija kovinarjev*); **industrijskih izdelkov** (*ford – avto, milka – čokolada*) ...
- **poimenovanja zgodovinskih dogodkov**: *francoska revolucija, druga svetovna vojna, dražgoška bitka ...*
- **meddržavne zveze kot**: *sveta aliansa, trojni pakt ...*
- **imena praznikov**: *božič, jožefovo, novo leto, silvestrovo, valentinovo ...*
- **splošno poimenovanje objektov – ne pa posameznih stavb**: *občina, rotovž, dravski most v pomenu mostovi ...*

LOČILA

Ločila so grafična znamenja za členitev pisanega besedila oz. besed. Omogočajo lažje razumevanje zapisanega besedila, označujejo njegov tek (npr. odmore) in stavčno intonacijo (vrsto stavkov oz. povedi), opravljajo pa tudi razločevalni pomen ...

1 SKLADENJSKA IN NESKLADENJSKA RABA LOČIL

1.1 SKLADENJSKO RABIMO

piko (.), klicaj (!), vprašaj (?), tri pike (...), pomišljaj (-), vezaj (-), vrste narekovajev (» «) in oklepajev () itd.

Skladenjsko ločila rabimo na:

- koncu povedi (končna ločila),
- koncu dela povedi (npr. odvisni in glavni stavek sta ločena z vejico),
- na začetku povedi ali njenega dela (npr. alinejni pomišljaj),
- katerem koli mestu v povedi (npr. oklepaj).

1.2 NESKLADENJSKO RABIMO

piko (.), klicaj (!), vprašaj (?), opuščaj ('), deljaj (-), vezaj (-) ipd.

Neskladenjsko se ločila v glavnem rabijo sredi ali na koncu povedi.

Vprašaj ali klicaj, ki ju zapišemo na rob besedila, sta tudi neskladenjska.

2 STIČNOST IN NESTIČNOST LOČIL

2.1 STIČNA LOČILA

Pišemo jih brez presledka, npr. predložni pomišljaj:

Avtobus Ljubljana-Koper (ki vozi od do) zamuja 15 minut.

Rolerji, velikost: št. 36-45 (od 36 do 45), za 50 % ceneje.

2.2 NESTIČNA LOČILA

Pišemo jih s presledkom na obeh straneh ločila, npr. enodelni pomišljaj:

Pridi na kosilo – točno opoldne.

PIKA

Pika je končno ločilo izjavnih, tj. pripovednih povedi. Uporabljamo jo, kadar kaj mirno **ugotavljamo, zanikamo, sporočamo, domnevamo, ukazujemo, želimo** itd.

Pika je levostično ločilo; to pomeni, da med zadnjim znakom in piko ni presledka.

Kadar jo uporabljamo v števkih, je stična.

1 SKLADENJSKA RABA

- ENOSTAVČNA POVED
Piko pišemo na koncu pripovedne enostavčne ali zložene povedi:
V soboto gre Janez na Šmarno goro.
- PODREDNO ZLOŽENA POVED (ločilo se ravna po glavnem stavku):
Ko bo sobota, bo Janez šel na Šmarno goro.
- PRIREDNO ZLOŽENA POVED (ločilo se ravna po zadnjem neodvisnem stavku): *Sobota je bila, zato je Janez šel na Šmarno goro.*

2 NESKLADENJSKA RABA

- ČAS:
3.25, 9.00 uri, ob 9. uri (ob 8h, 815)
- DENAR (večje denarne enote od manjših):
826 EUR
- PIKA ZA OKRAJŠAVO:
g. za gospod, str. za stran, Mercator, d. d., Ljubljana
- PIKA ZA VRSTILNIM ŠTEVNIKOM:
četrtek, 8. 3. 2011, Friderik II., 3. nadstropje (III. nadstropje), 50. leta 19. stoletja, v 50. letih 19. stoletja
- MATEMATIKA:
5 · 3 = 15
- NAVAJANJE LITERATURE:
Bajt, D. 1994: Pišem, torej sem. Maribor: Obzorja.

■ TRI PIKE – končno in nekončno ločilo

Tri pike so stilna različica nekaterih rab pomišljaja. Rabijo se namreč kot znamenje **izpusta, spremenjenega skladskega naklona in vrinjenega stavka**.

Tri pike so v glavnem nestično ločilo. To pomeni, da je med prejšnjim znakom in pikami ter znakom za pikami presledek.

Zgled:

Bil je sončen ...

1 ENODELNE TRI PIKE

1.1 SKLADENJSKA RABA

Ločimo **enodelne** (*Prosim, nikar mi ...*) in **dvodelne** (*Vadil je celo leto ... kakor je vaditelj zahteval ... in danes zmagal.*) **tri pike**.

Rabimo jih:

- PRI NEDOKONČANIH MISLIH:
Ne morem verjeti, da si ...
- ZA OZNAČEVANJE PREMORA:
Med vami sem čutil radost in prijetno mi je bilo ... pri srcu.
- OB SPREMEMBI SKLADENJSKEGA NAKLONA:
Še vedno ste divji ... radi pa bi zmagali v tekmovanju discipline.

1.2 NESKLADENJSKA RABA

Nakazuje **izpust dela besede**:

Ti si moja sr...

ali

Ti si moja sr...!

V takih primerih so levostične.

VEJICA

Nekončno ločilo, ki **označuje priredno razmerje v besedni zvezi, ločuje med seboj stavke iste povedi in pristavek, vrinek od sobesedila**. Vejica je predvsem levostično ločilo.

1 SKLADENJSKA RABA

1.1 VEJICA V ENOSTAVČNI POVEDI ZAZNAMUJE:

- NAŠTEVANJE NESTAVČNIH DELOV:
Ozimnica vsebuje hruške, slive, jabolka in zelenjavo.
- STOPNJEVANOST NESTAVČNIH DELOV:
Ne govori se le o alpskih smučarjih, temveč tudi o skakalcih.
- LOČNOST NESTAVČNIH DELOV:
Smem ponuditi belega, črnega ali polbelega?
- PROTIVNOST NESTAVČNIH DELOV:
Vrč je lep, a predrag.
- POJASNJEVALNOST NESTAVČNIH DELOV:
Trgovine odprejo zjutraj, in sicer ob 9.00.
- KRAJ, DATUM, URA:
Ljubljana, 10. 3. 2011 (V soboto, 10. marca, bo sestanek društva ali V soboto, 10. 3. 2011, bo sestanek društva ali V soboto, 10. 3. 2011 ob 16.00, bo sestanek društva.)
Najpogostejša raba: *V nedeljo ob 9.00 uri bo sestanek društva.*
- STOLPČNO NAŠTEVANJE ENOT, KI NISO STAVKI/POVEDI

Naštevane enote, ločene z vejico

Referat mora vsebovati:

- deset tipkanih strani,
- slikovno gradivo,
- grafe in preglednice,
- označene citate,
- navedeno literaturo.

Naštevane enote, ločene brez vejice

Referat mora vsebovati:

- deset tipkanih strani
- slikovno gradivo
- grafe in preglednice
- označene citate
- navedeno literaturo

V tem primeru je na koncu pika.

Brez končne pike.

V primerih *Po njegovem hrbtu pa bum, Gosji ga ga je bil iz minute v minuto glasnejši* ne pišemo vejice.

■ Členek:

Da, tako se morajo tla svetiti. – Ne, nisem te mislil užaliti. – Si bil pri sošolki, a?

Pri členkih je vejica odvisna od tega, ali hočemo členek poudariti ali ne: *Tega seveda ne tajim. – Tega pogovora, seveda, ne bom zamolčal.*

1.3 VEJICA V PREMEM GOVORU

Premi govor je vrsta poročenega govora, pri katerem se besedilo navaja dobesedno, kakor je bilo povedano. Dobesedni navedek je natančen zapis povedanega, v pisavi pa se označi z narekovaji. Spremni stavek spremlja dobesedni navedek, ki je izražen večinoma z glagolom rekanja.

1.3.1 Dobesedni navedek pred spremnim stavkom

»Dobesedni navedek,«	spremni stavek.
----------------------	-----------------

»Pridite na obisk,« nas je povabila soseda.

1.3.2 Spremni stavek v dobesednem navedku

»Dobesedni,«	spremni stavek,	»navedek.«
--------------	-----------------	------------

»Pridite,« nas je povabila soseda, »na obisk.«

Če je za »Dobesedni,« kako drugo ločilo (npr. ! ? ...), potem ni vejice.

2 NESKLADENJSKA RABA VEJICE

2.1 NAVAJANJE LITERATURE

Bajt, D. 1994: Pišem, torej sem. Maribor: Obzorja.

Čar, J., Dular, J., Zrimšek, I. 1978: *Slovenski jezik in stilistika*. Ljubljana: ZRSŠ.

2.2 KOT ZNAMENJE MED CELIM ŠTEVILOM IN DECIMALKAMI

Vejica je stična.

1,75: ena cela, petinsedemdeset stotink

2,1489: dve celi, tisoč štiristo devetinoosemdeset desettisočink

DVOPIČJE

Ločilo uvaja **naštevanje, razlaganje, dobesedno navajanje**.
V skladenjski rabi je levostično ločilo.

1 SKLADENJSKA RABA

1.1 DODATNO POJASNILO, DOPOLNILO, ČLENITEV

Uživam v sladoledu: vaniljevem in čokoladnem. – Pri slovenščini spoznavamo skladnjo: stavčne člene, stavke in povedi; oblikoslovje: besedne vrste in njihove lastnosti; pravorečje: naglas v besedah in stavkih; pravopis: velike in male črke, ločila, deljenje besed ...

Dotatna pojasnila, dopolnila ali členitve lahko nadomestimo z vejico in veznikom: in sicer, in to, to je, npr.:

Pri slovenščini spoznavamo skladnjo, npr. stavčne člene, stavke in povedi; oblikoslovje, npr. besedne vrste in njihove lastnosti; pravorečje, npr. naglas v besedah in stavkih; pravopis, npr. velike in male črke, ločila, deljenje besed ...

1.2 NAŠTEVANJE

Moji najljubši predmeti so: mobilni telefon, računalnik, televizija in radio.

Če v govoru ne delamo premora, lahko dvopičje izpustimo.

Moji najljubši predmeti so mobilni telefon, računalnik, televizija in radio.

1.3 PREMI GOVOR

Učiteljica je modrovala: »Učenje, samo učenje prinese uspeh.«

1.4 SKRAJŠANA NAPOVED

Založništvo: Jutro

Fotografija: Božo Sulič

1.5 OBRAZCI

PRIJAVNICA

IME: _____

PRIIMEK: _____

NASLOV: _____

TELEFON: _____

ŠT. OS. DOKUMENTA: _____

OKLEPAJ

- Ločimo: (uklepaj,) zaklepaj, () oklepaj.
Oklepaj iz dveh strani oklepa besedo, številko, stavek.
- Vrste oklepajev: t. i. navadni (okrogli) oklepaj (), poševni //, oglati [], zaviti {}, pokončni || in lomljeni < >.
- Oklepaj je sestavljen iz uklepaja { [(in zaklepaja)] }. Uklepaj je desnostični, zaklepaj pa levostični.

1 RABA OKLEPAJEV

Okrogli oklepaj rabimo:

- da manj pomembno ločimo od bolj pomembnega:
Človek je umsko bitje. (V tem se loči od živali.);
- ponazarjalno:
Oklepaj je sestavljen iz dveh delov (uklepaja in zaklepaja);
- v pomenu oziroma:
Otroci naj bodo stari devet (deset) let.
Vrstni red najpogosteje rabljenih oklepajev: najprej okrogli, temu sledi oglati in nato zaviti: ([{ }]).

2 SKLADENJSKA RABA

2.1 PONAZORITVE IN DOPOLNITVE POVEDANEGA

Na bankomatih, označenih s simbolom (posebna depozitna enota), lahko plačate položnice in položite gotovino.

2.2 VRINJENI STAVEK

Abdul (to je moj sošolec iz Palestine) je zelo prijazen.

2.3 DODATKI, OPOZORILA

Slovenija (Glej zemljevid.) meji na Avstrijo, Madžarsko, Italijo in Hrvaško.

DELJENJE BESED

1 DELJENJE PO ZLOGIH

Enozložnih besed **ne delimo**:

krt, strop; bom, vem; bel, grd; dve, šest, sto.

Večzložne besede **delimo po zlogih**:

ko-rak, li-pa, sre-ča; po-piti/popi-ti, po-trpežljiv/potr-pežljiv/potrpe-žljiv.

2 SOGLASNIK MED DVEMA SAMOGLASNIKOMA

Soglasnik prenesemo v naslednjo vrstico:

de-lo, to-lovaj/tolo-vaj; pi-sati/pisa-ti.

3 IZGOVORLJIVI SOGLASNIŠKI SKLOP MED DVEMA SAMOGLASNIKOMA

Soglasniški sklop lahko prenesemo v novo vrstico v celoti ali pa samo njegov del, vendar pa mora biti lahko izgovorljiv:

ba-šča/kaš-ča, po-lje/pol-je, vre-ščati/vreš-čati; pe-ščen/peš-čen.

4 NEIZGOVORLJIVI SOGLASNIŠKI SKLOP

Sklopa, ki bi bil težko izgovorljiv, ne prenašamo v novo vrstico.

Napačno bi bilo:

ba-nka, ko-njski, kon-jski, sose-dski;

ustrezno pa:

ban-ka, konj-ski, sosed-ski – prenesli smo le izgovorljivi del.

5 SKLOP IZ DVEH ENAKIH SOGLASNIKOV

Delimo na mestu dveh enakih glasov (soglasnikov); drugega prenesemo v novo vrstico:

od-dih, iz-ziv, od-tok, iz-stop.

■ PISANJE SKUPAJ OZ. NARAZEN

VRIVANJE BESEDE

Če v besedo ne moremo vriniti druge besede, jo pišemo skupaj
(*nevednež, nesmisel, Neslovenec*);

če pa lahko vrinemo novo besedo, jo pišemo narazen
(*na glas ali na ves glas*).

SPREMINJANJE ZAPOREDNOSTI

Če se v dani besedi ne da spremeniti zaporedja sestavin, jo pišemo skupaj; če pa to lahko naredimo, jo pišemo narazen:
umivam se ali jaz se umivam.

POMEN BESEDE/BESEDNE ZVEZE

Glede na pomen pišemo ali skupaj ali narazen:
napoti – biti komu napoti (v napoto), na poti – šoferji so veliko na poti.

1 SAMOSTALNIKI

1.1 ZLOŽENKA Z **-o-** ALI **-e-** pišemo skupaj:

rok -o- pis → rokopis, sreč -e- lov → srečelov.

Za govorjenimi c, j, č, š, ž sledi e in ne o.

1.2 ZLOŽENKA Z GLAGOLSKO MEDPONO **-i-**:

kaž -i- pot → kažipot.

1.3 ZLOŽENKA S ŠTEVNIKOM

Zloženske s števnikom pišemo skupaj:

devet + letka → devetletka.

Glede na pomen pa:

	SKUPAJ	Pomen	NARAZEN	Pomen
na-	natanko	<i>v pomenu natančno</i>	na tanko	<i>namazati kaj, narezati</i>
	nadrobno	<i>v pomenu podrobno</i>	na drobno	<i>zmleti</i>
	napol	<i>v pomenu deloma, površno</i>	na pol	<i>razdeliti kaj, na polovico</i>
	KJE?		OD KOD?	
od-	odspodaj	<i>jo čaka</i>	od spodaj	<i>prihaja gor</i>
	odspredaj	<i>je umazan</i>	od spredaj	<i>se bodo pripeljali</i>
	odzadaj	<i>je zelenica</i>	od zadaj	<i>prihaja</i>
	odzunaj	<i>je slišati ropot</i>	od zunaj	<i>prihaja noter</i>
	odznotraj	<i>so glasni</i>	od znotraj	<i>prihajajo ven</i>

5.6 VRIVANJE BESEDE V ZVEZO:

na glas – *na ves glas*, na gosto – *na zelo gosto*.

5.7 IZPELJANKE PIŠEMO SKUPAJ;

kolikokrat, petkrat, tokrat, docela, zatorej, pokonci, navzgor.

5.8 PREDLOŽNE ZVEZE PIŠEMO NARAZEN:

do čistega, iz celega, na mah, na pamet, po čem, po nesreči, pod večer, pri priči, za zdaj.

6 VEZNIKI

6.1 SKLOPI

Veznike, ki so nastali s sklapljanjem, pišemo skupaj: *čeravno, četudi, čeprav, dasiravno, dasitudi, najsi*.

6.2 VEČBESEDNI VEZNIKI:

ne – ne, niti – niti, čim – tem; manj ko, brž ko, medtem ko, potem ko, kljub temu da.

KRAJŠAVE

Krajšave so sprejete možnosti pisanja nekaterih pogostnih besed ali stalnih besedilnih zvez brez njihovega končnega dela. Na okrajšani del opozarja pika za izpisanim delom. Krajšava mora biti splošno znana ali pa razložena. S krajšavami je treba biti varčen. Preveč krajšav otežuje branje in razumevanje besedil.

1. IZ VEČBESEDNE ZVEZE:

t. i. – tako imenovani, d. d. – delniška družba.

2. IZ ZLOŽENKE:

l.r. – lastnoročno, lit.zg. – literarnozgodovinski.

3. SPLOŠNO ZNANE OKRAJŠAVE:

itd. – in tako dalje, npr. – na primer, jsl. – južnoslovanski.

Prednost dajemo domači okrajšavi pred tujo:
et cetera/in tako dalje – etc./itd., id est/to je – i. e./tj.

Okrajšave izgovarjamo neokrajšano.

Okrajšava *ga.* ima im., rod. in tož. obliko: *ga.* pomeni *gospa, ge. gospe* in *go. gospo*. Drugih oblik ni.

Oznake za merske enote

Stalna oblika, s katero izražamo količino česa: *kg, dag, m, dl*.
Izgovarjamo jih neokrajšano.

Merskih enot ne delimo (tudi ne besednih zvez z njimi).

Kratice

- Ustaljen zapis večbesednih imen, navadno iz začetnih črk ali zlogov. Ločimo črkovne (*RK – Rdeči križ, RS – Republika Slovenija*) in t. i. besedne kratice (*TOSAMA/Tosama – Tovarna sanitetnega materiala*).
- Kratice beremo kot besede (*NUK, Efta, NATO*) ali kot črke (*RK –erka, TV/ tv – teve, SP – espe*).
- Za kraticami ne pišemo pik.

DODATEK

Predlog K/H

H pišemo le pred besedami, ki se začenjajo na **g** ali **k** (*h gospodu, kovaču*), drugače pa **k** (*k avtobusu, igli, sliki, žirafi*).

Predlog S/Z

Pred besedami, ki se začnejo z nezvenečimi soglasniki (**Ta SuHi ŠKaFeC PuŠČa**), pišemo predlog **s** (*s trobento, Silvo, hrenom, štorom ...*); pred besedami, ki se začnejo z zvenečimi glasovi, pišemo predlog **z** (*z omaro, brezo, ladjo, zemljo*).

Preglas

Če se osnova konča na **c, č, j, š, ž**, je **e** in ne **o**:
s čopičem, košem, možem; delavčev, učiteljev, rdečeličen, vročekrven.

Prilikovanje

Asimilacija ali prilikovanje (prilagajanje): zveneči in nezveneči glasovi se med seboj izenačujejo.

Če zvenečemu glasu sledi nezveneči, sprejme nezvenečnost in obratno: *glasba, gospod, težko, kdo (zapis) : glazba, gospot, teško, gdo (izgovor).*

PRILIKOVANJE IZVEDENO V PISAVI

Zapis:	Izgovor in zapis:
<i>mož, Pariz, vitez</i>	<i>moški, pariški, viteški;</i>
<i>grizem, lezem, molzem, vezem</i>	<i>gristi, lesti, molsti, vesti</i>

Dvojne črke

Primeri: *oddahniti, oddaja, izza, izziv, pootročiti.*

Mehčanje

Spremembo soglasnika zaradi sledečega sprednjega samoglasnika imenujemo mehčanje.

DOMAČE IN PREVZETE BESEDE

1 CITATNE BESEDE

Beseda iz tujega jezika (ali iz narečja), ki se uporabi v knjižnem jeziku v izvirni obliki: *come back (vrnitev), I'm sorry (oprosti), Coca-Cola, adagio, commedia dell'arte*.

Opomba:

Coca-Cola – podjetje (pišemo kot v izvirniku); *kokakola* – poslovenjena oblika za vrsto brezalkoholne pijače.

2 POLCITATNE BESEDE

Polcitatne besede so lastna imena, ki so zapisana kot v izvirniku (predvsem v imenovalniški obliki), neimenovalniške končnice so slovenske (velja tudi za obrazila); izgovor besed je domač: *Dachau (izg. dahau), Dachaua, Washington (izg. vašinkton), Washingtona, Mike (izg. majk), Mika*.

3 TUJKE

Prevzeta občna beseda, ki ni povsem prilagojena slovenščini, npr. večina imen za vozila: *volkswagen, peugeot* ...

4 SPOSOJENKE (PODOMAČENE BESEDE)

Besede so povsem poslovenjene – v pisavi, izgovoru in pregibanju. Občnoimenska poimenovanja, prevzeta iz tujih jezikov, praviloma pisno podomačujemo, če so se že uveljavila v splošni rabi oz. trajno prodirajo vanjo.

Če pa je ustrezen prevod, uporabimo prevedeno besedo: *computer (kompjuter) – računalnik, business (biznis) – posel, spray (sprej) – pršilo*.

PRAVOPIŠNE VAJE

Lastna in občna imena

1. V lastnem imenu se skriva občno ime. Poišči ga.

Zgled:

Miško – miš

Alan	_____	Iztok	_____
Blaž	_____	Truda	_____
Evald	_____	Goran	_____
Izidor	_____	Primož	_____
Vasja	_____	Justa	_____

2. V lastnem imenu je še eno lastno ime – katero?

Zgled:

Alojz : Lojz

Fanika	_____	Doroteja	_____
Julijana	_____	Marijanca	_____
Edita	_____	Kristina	_____
Alenka	_____	Teodor	_____
Črtomir	_____	Tatjana	_____

3. Hkrati je lastno in občno ime – poveži pomene.

Zgled:

Golob	ptica
golob	priimek

Rešitev zgleda:

Golob	→	priimek
golob	→	ptica

Avgust	rojstno ime
avgust	mesec
	burkež

13. V nenaselbinskih imenih popravi veliko začetnico.

Slovenske pokrajine so zelo raznolike. Na vzhodu države je prekmurje. Velike prekmurske ravnine, močvirni svet in mrtvi rokavi reke mure so le del značilnosti ravninskega sveta slovenije. Nizko gričevje, posajeno z vinogradi, je značilno za štajersko, sončna goriška brda in del dolenske. Z visokimi gorami in številnimi slapovi se je okrasila gorenjska. Največ presihajočih jezer najdemo na našem najbolj suhem področju – notranjski. V sloveniji je več znanih kraških jam: postojnska, škocjanske in jama pesnikov – vilenica.

14. Popravi veliko začetnico v nenaselbinskih imenih.

Z vrha blegoša vidimo na vzhodu vrhove škofjeloškega pogorja, in sicer: koprivnik, mladi vrh, malenski vrh in lubnik, polhograjsko hribovje s toščem in posavsko hribovje s kumom.

Proti jugu vidimo pobočje blegoša nad dolinama logarščice in kopačnice, delček poljanske doline, nad njo žirovsko in idrijsko hribovje, na obzorju pa snežnik, javornike in trnovski gozd.

Na zahodu je v bližini porezen, naprej pa bohinja gore.

Severozahodno se nad selško dolino dviga ratitovec, za njim pa vidimo julijce s triglavom.

Na severu so karavanke s stolom in z begunjščico ter kamniške alpe s storžičem, kočno, z grintovcem, s krvavcem, skuto in z veliko planino.

Občudujemo lahko tudi severna pobočja škofjeloškega hribovja proti selški dolini, nad njo dražgoško goro z Dražgošami na njenem pobočju ter jelovico. (Po knjigi *Slovenija*.)

15. Mestne predele uvrščamo k nenaselbinskim imenom. Veliko začetnico napiši, kjer je potrebno.

Matevž iz **mestnega loga** v Ljubljani je obiskal sošolko Jano z **zelene jame**. Z **dolgega polja**, zelene dela Celja, jo je mahnil v središče mesta kar peš. Novomeščani iz **žabje vasi** so povabili na proslavo svoje someščane iz **stare vasi**.

7. Izpiši nenaselbinska in naselbinska imena, pazi na veliko začetnico.

Pri otočcu se začne njen spodnji ravninski tok po šentjernejsem in krškem polju ali krški kotlini s številnimi okljuki, ko reka teče mimo naselij bela cerkev, dobrava, mršeča vas, koprivnik, kostanjevica in brod pri podbočju (nekdaj sv. križ). Zatem izgleda prehod skozi nižjo pregrado, imenovano cerkljanski hrib (tudi brda in rimski breg), med vasema gazice (na levem bregu) in znanovci (na desnem bregu). Potem teče mimo naselij cerkelj, boršta, velikih malenc in krške vasi ter se pod čatežem pri brežicah izliva v savo. (Po knjigi *Slovenija*.)

8. Popravi velike začetnice, izpiši večbesedna naselbinska in nenaselbinska imena.

Dravska dolina se razširi pri vasi trbonje. Na širokih terasah na severnem bregu sta naselji muta in radlje ob dravi. Potok bistrica, ki mu domačini pravijo tudi mučka bistrica, priteče iz avstrije in v ozki dolini seka gričevje kobanski griči ter se v muti izliva v dravo. Ob izlivu potoka crkvenica, ki izvira v pohorskih dolinah, v dravo je vuzenica, naselje, znano po hidroelektrarni. Radlje ob dravi, pomembno prometno križišče za avstrijo, vuhred in ribnico na pohorju, so na radeljskem polju. (Po vodniku *Slovenija, turistični vodnik*.)

9. Velike začetnice popravi v naselbinskih in nenaselbinskih imenih.

Druga najdaljša reka v evropi je ren. Teče iz švice skozi nemčijo in nizozemsko v severno morje. Po renu lahko plujejo ladje od basla v švici; zaradi česar je ta reka že stoletja pomembna evropska trgovska pot. Znamenitost renske doline je pečina loreley, ki leži zahodno od wiesbadna. Legenda pravi, da je vodna vila s te pečine s svojim petjem zvaljvala mornarje v smrt.

10. Popravi velike začetnice.

Grčija zavzema južni del balkanskega polotoka in tudi tisoče otokov, med katerimi je največji kreta. Sosedje grčije so albanija, makedonija, bolgarija in turčija. Kontrast med modrino sredozemskega morja in hribovitostjo države je ena od značilnosti države. Najvišja gora je olimp (2917 m), kjer po grški mitologiji prebivajo bogovi. Najpomembnejši reki sta akelos in aliakmon. Poleg aten sta pomembni mesti še pirej, pristaniško mesto, ki je že skoraj predmestje aten, in solun, ki je poslovno in kulturno središče severne grčije.

MARIBORSKA KOČA (1080 m). Domovi in koče so dobro oskrbovani, poti do njih so označene.

8. Popravi velike začetnice na oglasni deski.

Posebna ponudba naših poslovalnic.

Ime trgovine	Vrsta izdelka	Ime izdelka
PRI STAREM KOZOLCU	zobna pasta	dan na dan, svež dah
	toaletni papir	boni
	žoge za igro	smeško, hip-hop
	bermuda hlače	tina, janko, benjamin
	ženske nogavice	jelka, mary, šport
VESELI JANEZ	lahka margarina	cekin, margo, rama
	sir	šmarski rok, trdko
	jogurt	jogi, jogobella, še pa še
	čips	chio, grizli, hrusti
	mlečna čokolada	gorenjka, alpi, milka
BREG	električni grelnik vode	tiki, elektrolux
	sušilnik las	bosch, siemens
	brezžični telefon	philips, alons, gigaset

9. Na plakatu so naslovi del zapisani z malo. Popravi veliko začetnico.

SLOVENSKA SODOBNA GRAFIKA	
Avtor	Naslov dela
B. Jakac	rdeči molk
F. Mihelič	kronist
V. Makuc	ženi
R. Debenjak	magične dimenzije
A. Jemec	niz modrih oblik

14. V sestavku o Nemčiji popravi velike začetnice.

Okrog nemčije so danska, nizozemska, belgija, luksemburg, francija, švica, avstrija, češka in poljska. Nobena evropska država nima takega števila sosed, kar kaže na osrednjo lego nemčije v evropi.

Glede na velikost je razumljivo, da je njena pokrajina zelo raznolika, od gorskega sveta do nižin.

Najpomembnejše reke so ren, donava in elba, poleg teh pa nemčijo prepredajo še mnoge druge. V alpskem svetu na jugu države se nahaja najvišji nemški vrh zugspitze, ki meri 2963 metrov.

Poleg berlina in bonna lahko med pomembnejša mesta uvrstimo še frankfurt, hannover, münchen in druga.

15. Popravi velike začetnice.

Država trinidad in tobago je skrajni južni del karibskega otočja. Večji otok trinidad leži 16 km vzhodno od venezuele. Pred prihodom krištofa kolumba 1498 leta so tu živeli indijanski avaraki in karibi. Veliko jih je pomrlo za evropskimi boleznimi, mnogo pa so jih izgnali španci. Španija je podpirala naseljevanje katolikov. Ti so ustanovili plantaže sladkornega trsta, na katerih delajo sužnji iz afrike, po ukinitvi suženjstva pa slabo plačana delovna sila iz indije.

Oblast je prehajala iz rok špancev, nizozemcev, francozov in angležev. Prebivalci so črnici (40 %), indijci (40 %), mulati (18 %), belci (1 %) in kitajci. Po verski pripadnosti so katoličani (30 %), protestanti (30 %), hindujci (24 %) in muslimani (6 %). (Po reviji *Svet & ljudje*.)



3. Dopiši manjkajoče vejice v besedilu Zelišča v kuhinji.

Enolončnice bodo okusnejše z lovorovim listom cikorijo drobnjakom koprovim semenom sladkim janežem česnom meliso luštrekom majaronom meto origanom peteršiljem žajbljem šetrajem in timijanom. H kislemu zelju dodamo koper semena sladkega janeža luštrek šetraj pehtran in timijan.

V krušno testo lahko vmesimo kumino drobnjak koper sladki janež luštrekovo seme rožmarin sončnično seme in timijan. (Po knjigi *Zelišča*.)

4. V sestavku, ki govori o Škofjeloškem pasijonu, manjkajo vejice. Uredi besedilo.

Škofjeloški pasijon je bil velikanski spreved kovačev lončarjev in zidarjev čevljarjev pekov mesarjev in krojačev ...

Povorko je vodila zmagoslavna Smrt na belcu z lovorovim vencem in dolgo puščico.

Sledila je Smrt s peščeno uro.

Za njo so šli duhovniki: od papeža kardinala škofa itd. do kaplana.

Za duhovščino je korakala Smrt z zastavo.

Njej so sledili: cesar in kralj oba s spremstvom nadvojvoda dva volilna kneza grof baron plemiči meščan župan kmet in berač.

Zadnja smrt Smrt s koso je vodila množico smrtnikov – tlačanov.

5. V sestavku Ljudsko slovstvo manjkajo vejice.

Ljudske lirske pesmi izražajo vsakdanje človekovo življenje njegovo delo njegova čustva ob različnih dogodkih in njegov odnos do narave.

Obredno-običajske pesmi so kolednice in jurjevske pesmi v Beli krajini kresne plesne ženitovanjske pesmi obsmrtnice zagovori zoper bolezen in uroke ter pobožne pesmi.

K plesnim pesmim uvrščamo prekmurski meštarski ples ribniško pesem o lončarjih šuštersko polko in potrkan ples.

Zanimive so tudi ljubezenske vojaške kmečke in stanovske pesmi (furmanske flosarske) pivske šaljive in zabavljive ter otroške pesmi.

Motivi ljudskih balad so: žalostna usoda žene vpadi Saracenov in Turkov

Sosedje so bili navdušeni in smeh jim je razširil robate ustnice. Glasno so modrovali o Jerinem kihanju in bili so zadovoljni kajti sonce je napovedovalo lepo vreme – primerno za delo.

Jera, čudaška Kihotova žena, in kihanje

Kihotova Jera stopi na prag črviv od starosti in pogleda proti soncu. Zaščemi jo v nosu olupšanim z veliko bradavico in kihne na ves glas. Glas vzvalovi po pokrajini okrašeni s pomladanskim cvetjem in odmeva od hribovja.

Sosedje so bili navdušeni celo razigrani zaradi glasnega kiha in smeh jim je razširil robate ustnice.

Glasno so modrovali o Jerinem kihanju spominjajoč se tudi včerejšnjega in bili so zadovoljni kajti sonce je napovedovalo lepo vreme – primerno za delo.

Jera, ki je čudaška Kihotova žena, in kihanje

Kihotova Jera stopi na prag ki je črviv od starosti in pogleda proti soncu. Zaščemi jo v nosu ki je olupšan z veliko bradavico in kihne na ves glas. Glas vzvalovi po pokrajini ki je okrašena s pomladanskim cvetjem in odmeva od hribovja.

Sosedje so bili navdušeni celo razigrani ker je Jera kihnila glasno in smeh jim je razširil robate ustnice.

Glasno so modrovali o Jerinem kihanju zakaj tudi včeraj jih je navdušila s hreščecim »tuležem« in bili so zadovoljni kajti sonce je napovedovalo lepo vreme – primerno za delo.

Jera, Kihotova žena, ki je čudaška, da ne najdemo enake v okolici, in kihanje

Kihotova Jera stara baba s pipico v ustih in tobakom v nosnicah stopi na prag ki je črviv od starosti in pogleda proti soncu ki ji razigrano pošilja tople žarke.

Zaščemi jo v nosu ki je olupšan z veliko bradavico in kihne kolikor ji glasilke dovolijo.

Glas neprijeten za uho vzvalovi po pokrajini ki je okrašena s pomladanskim cvetjem dehtečim po svežini in odmeva da v ušesih kar bobni od hribovja ki čepi okrog vasi kakor onemogla ženica.

- A** Mladostniki, ki tako reagirajo, nikakor niso občutljivi, kakor se zdi na prvi pogled, temveč nasprotno – zelo občutljivi so.
- B** Mladostniki, ki tako reagirajo, nikakor niso občutljivi, kakor se zdi na prvi pogled, temveč nasprotno – zelo občutljivi so.
- C** Mladostniki, ki tako reagirajo, nikakor niso občutljivi, kakor se zdi na prvi pogled, temveč nasprotno – zelo občutljivi so.
-
- A** V težavnem obdobju med 10. in 18. letom mnogo mladostniki – morda tudi ti – uživajo ob poigravanju z mislijo na samomor, ne da bi ga hoteli uresničiti.
- B** V težavnem obdobju med 10. in 18. letom mnogo mladostniki – morda tudi ti – uživajo ob poigravanju z mislijo na samomor, ne da bi ga hoteli uresničiti.
- C** V težavnem obdobju med 10. in 18. letom mnogo mladostniki – morda tudi ti – uživajo ob poigravanju z mislijo na samomor, ne da bi ga hoteli uresničiti.
-
- A** V mnogih družinah ni časa za nobenega od treh glavnih obrokov – zajtrk, kosilo, večerjo.
- B** V mnogih družinah ni časa za nobenega od treh glavnih obrokov – zajtrk, kosilo, večerjo.
- C** V mnogih družinah ni časa za nobenega od treh glavnih obrokov – zajtrk, kosilo, večerjo.

5. V primerih od do rabimo stični pomišljaj, v pomenu proti in minus pa je nestični. Izberi pravilno zapisane oblike.

A	B
Vlak na progi Maribor – Ljubljana odpelje ob 15.00.	Vlak na progi Maribor–Ljubljana odpelje ob 15.00.
Veliko sezonsko znižanje: 20–50 %.	Veliko sezonsko znižanje: 20 – 50 %.
Danes zvečer Olimpija – Branik!	Danes zvečer Olimpija–Branik!
21 – 10 = 11	21–10 = 11
Delovni čas: 9.00–17.00	Delovni čas: 9.00 – 17.00
V letih 1995 – 1999 je obiskovala srednjo šolo.	V letih 1995–1999 je obiskovala srednjo šolo.
Snov najdeš v učbeniku na 201–211.	Snov najdeš v učbeniku na straneh straneh 201 – 211.

7. Mufi; Mufek, Mufko, Mufček; Janeza, Topolovca, Ivana, Jarca, Stanka, Vraza; Alenka, Bitenc, Vere, Pavlin
8. Jamesa Watta; Fleminga; Livingston; Burnsa Walterja Scotta, Conana Doyle, Scherlocka Holmesa
9. Artičan, Artičanka; Blejec/Blejčan, Blejka; Celjan, Celjanka; Črnučan, Črnučanka; Dravograjčan, Dravograjčanka; Frankolovčan, Frankolovčanka; Gorjan, Gorjanka; Hrastoveljčan, Hrastoveljčanka; Kamničan, Kamničanka; Litijčan, Litijčanka; Markovčan, Markovčanka; Ormožan, Ormožanka; Savljan, Savljanka; Šalovčan, Šalovčanka; Šentvidčan, Šentvidčanka; Trboveljčan, Trboveljčanka; Velenjčan, Velenjčanka; Založan, Založanka; Žabničan, Žabničanka
10. Babnorečan, Babnorečanka; Begunjec, Begunjka; Belovodčan, Belovodčanka; Benedičan, Benedičanka; Bistričan, Bistričanka; Blejskodobravec, Blejskodobravka; Bohinjskobeljčan, Bohinjskobeljčanka; Brezjan, Brezjanka; Cvetkovčan, Cvetkovčanka; Dolgonjivec, Dolgonjivka; Dolenjemedvedjeselan, Dolenjemedvedjeselanka; Murskosobočan/Sobočan, Murskosobočanka/Sobočanka; Račjevaščan, Račjevaščanka; Slapčan, Slapčanka; Svetovidčan, Svetovidčanka
11. Moški spol ednine: Dolenjec, Korošec, Kranjec, Notranjec, Prekmurec, Primorec, Štajerec, Bric
Ženski spol ednine: Dolenjka, Korošica, Kranjica, Notranjka, Prekmurka, Primorka, Štajerka, Brika
Moški spol množine: Dolenjci, Korošci, Kranjci, Notranjci, Prekmurci, Prekmurci, Štajerci, Brici
Ženski spol množine: Dolenjke, Korošice, Kranjice, Notranjke, Prekmurke, Primorke, Štajerke, Brike
12. **Evropa:** Avstrijec, Avstrijka; Danec, Danka; Finec, Finka; Francoz, Francozinja; Irec, Irka; Italijan, Italijanka; Liechtensteinec, Liechtensteinka; Maltežan, Maltežanka; Norvežan, Norvežanka; Sanmarinec, Sanmarinka
Afrika: Beninčan, Beninčanka; Burkinafasec, Burkinafaska; Čadovec, Čadovka; Egipčan, Egipčanka; Kongovec, Kongovka; Maročan, Maročanka; Mozambičan, Mozambičanka; Sejšelec, Sejšelka; Zairec, Zairka
Avstralija in Oceanija: Avstralec, Avstralka, Novozelandec, Novozelandka; Norfolčan, Norfolčanka
Azija: Bangladeševce, Bangladeševka; Ciprčan, Ciprčanka; Filipinec, Filipinka; Indokinec, Indokinka; Indijec, Indijka; Iračan, Iračanka; Irančan, Irančanka; Kitajec, Kitajka; Laošan, Laošanka; Tajec, Tajka
Amerika: Alabamec, Alabamka; Brazilec, Brazilka; Čilenec, Čilenka; Floridčan, Floridčanka; Georgijec, Georgijka; Indianec, Indianka; Marylandec, Marylandka; Ohajec, Ohajka; Teksašan, Teksašanka
13. 1. Švedi, Finci, Laponci; protestanti, katoličanov 2. belcev, mestici, mulati, črncev; ateistov, katoličanov 3. Kitajcev, Tibetancev, Mandžurijcev, turška, tajska, mongolska; ateistov, vere; budiste, muslimane 4. Američani, belcev, črnici, mulati, Indijanci; protestante, katoličane, kristjane, žide 5. Rusi, Tatarov, Ukrajincev, Čuvašev; pravoslavcev, ateisti, muslimani

Zahtevna pot razumemo, – trikotnikom, – planinci,
Zelo zahtevna pot poti, klini, vrvmi, – planinci, spretnosti, vrtoglavice,
Ne pozabiti turo, vprašajte, – oskrbnikih, poti, – pozabite, vrhu, poti,
sestop, težji, – vrh, veseli, zdravi, zadovoljni,

7. Prijazni, ponosni, – porekla, Vikingov – jezikom, – tartana, blaga, – izbrane,
8. je, zdrava, nujno, – maščobe, – riž, kalorij, – hrani, testu, hrani, ocvrto, hrani, – vitkost, rebrc, – riž, zelenjavo, žaru,

VEJICA PRED IN

Kihotova Jera in kihanje

zadovoljni,

Jera, čudaška Kihotova žena, in kihanje

prag, starosti, – nosu, bradavico, – pokrajini, cvetjem, kiha, – kihanju,
včerajšnjega, – zadovoljni,

Jera, ki je čudaška Kihotova žena, in kihanje

prag, starosti, – nosu, bradavico, – pokrajini, cvetjem, – navdušeni, razigrani,
glasno, – kihanju, »tuležem«, zadovoljni,

Jera, Kihotova žena, ki je čudaška, da ne najdemo enake v okolici, in kihanje

Jera, nosnicah, prag, starosti, soncu, – nosu, bradavico, kihne, – Glas, uho,
pokrajini, cvetjem, svežini, odmeva, bobni, hribovja, – Sosedje, otročaji, tja, treba,
navdušeni, razigrani, Jera, sosedu, čudaška, glasno, smeh, veselje, – Glasno, ljudi,
kihanju, včeraj, jutro, zima, pomlad, jesen, »tuležem«, zadovoljni, nasmihali,
sonce, oblakov, delo, klicalo, zahtevalo, rotilo, posilo

VEJICA PRED VEZNIKOM ALI

Ni vejice. – Pridi, nami, ali – vem, – Ločila so pravilno postavljena. – mora, pamet,
zabava, – Ni vejic. – Ni vejic. – potoka, kričanja, – Ločila so pravilno postavljena.
– Ni vejic.

DVOPIČJE

1. priporočamo: – naslednje: – lekarnah:
2. a) NUDI:
b) sicer: aktivnostih: prehrani: mineralih:
c) barvah: preliv: preliv: preliv: preliv:
3. podjetja: – številka: – pošta: – Telefon: – Faks: – naslov: – Naročamo: – oseba: –
artikla – Št.: – Cena: – Skupaj: – Kraj: – Datum: – Žig: (*ni nujno*) – osebe:
4. Kristina: – Uslužbenka: – pojasnila: – rekla: – zaželela:
5. Napačno. Pravilno. Pravilno. Pravilno. Pravilno. Napačno. Napačno.
Napačno. Pravilno.
6. gobe: – predmete: – lisica: – skupine: – vztrajnostjo: – kruh: – ljudmi: – oceno:
– vredno: – mati: – sta: – pametnejši: – vas: – delo:

PODPIČJE

1. mešano; ananasom; kozjim; – listje; sladkor; – hladnokrvno; sproščeno, glavo;
– vlažna; mozolji; maščob; – kopriva; rman; timijan; kamilica;

2. znamenje; pika; – obkladki); razkužiti; pore; steklom); – kašljanju; timijana; kamilice;
3. asfalta; – prijatelj; –ur; – podstrešja; – navijal; – uro; – drobiž; – kosilu; – smeti; – zapisovali;
4. A, B, A
5. vodo; – puhtela; – večje; – ostrino; – neuspeha; – praprot; – zavriskal; zadovoljstva; – gošči; – šklocnilo; – upanja; – goščave;

POMIŠLJAJ

1. volku – volk; lažnivec – slab; ogovor – takšen; praga – on; gospodar – blaginja
2. redu – vse; Jesti – nadloga; Šola – moj; umetnik – ne; tekmovanju – svetovni; vrhunska – dvorana; ocene – kje
3. kamion. – Kamen, mlakuži. – Janko, gozdu. – Ali, junak? – Tiho; kovaštvu. – Ptuj, mesto. – Jesenice, mesto. – V, Zupančičeva. – Skozi; obisk. – _____, Brdavska. – Čeveljček, _____. – V
4. C, B, A, A, B
5. B, A, A, A, A, B, B

VEZAJ

1. B, A, A, A, A, B, A
2. A, B, C, C, B, A, A
3. B-duru; butik -a, -u; 10-dnevni; severno- in; slovenski-italijanski; le-ta; 3-kratni

POŠEVNICA

1. 2002/2003; Koper/Capodistria; 81/9; 56/3; Celovec/Klagenfurt
2. A, B, B, C, C

OKLEPAJ

1. (2224 m), (2558 m), (2552 m), (2394 m); (1903)
2. Pravilno. Napačno. Napačno. Pravilno. Napačno.
3. (pribl. 1 pomaranča in pol), (najbolje iz pločevinke, kolobarčki), (priporočena mineralna voda Radenska), (mešani cvetlični ali akacijev), (sveže stisnjena limona)
4. (polnozrnati, enotni kruh in zlati prepečenec), (alpsko, poltrajno in posneto z 0,5 % maščobe), (prava kava, kava žitnih kalčkov in cikorijska), (meta, materina dušica, lipov in mešanica šipka ter hibiskusa), (banane, jabolka, hruške)
5. (12 dni, od 600 EUR), (21 dni, od 990 EUR), (10 dni, od 600 EUR), (10 dni, od 900 EUR), (14 dni, od 650 EUR), (7 dni, od 310 EUR)

ZAKLEPAJ

a); c); a); c); b)

OPUŠČAJ

ali, Uršike – Uršika, bila – mnogokratere, mnogokratere – obljubiti, odreč' – mladeniče, unemati, biti – iz – ravnati, Urš'ka – omrežiti, Uršika – ali, hotela, plesati – vrtin'c, videli